

9. január 2020

Starosti mladého poľnohospodára

Martin Bušík, Mário Juliny, Bohuš Kollár

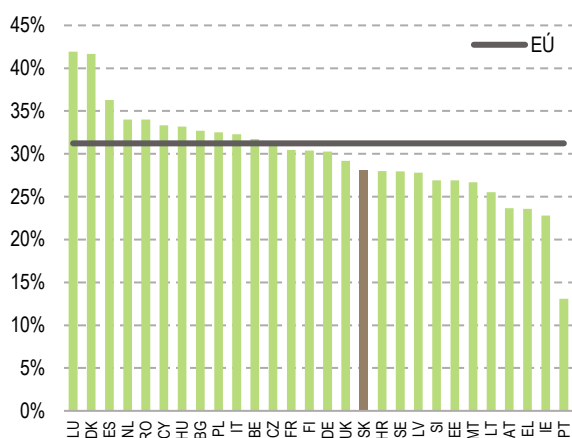
Progresívnych mladých poľnohospodárov ubúda

Štruktúra mladých poľnohospodárov na Slovensku

Mladí poľnohospodári prinášajú do odvetvia nové a inovačné technológie a ich efektívnosť je nadpriemerná. V porovnaní so staršími poľnohospodármi sú zároveň aj lepšie odborne pripravení a častokrát majú menšiu averziu voči riziku. Generačná obnova pomáha riešiť vyludňovanie vidieka a zvyšuje zamestnanosť.

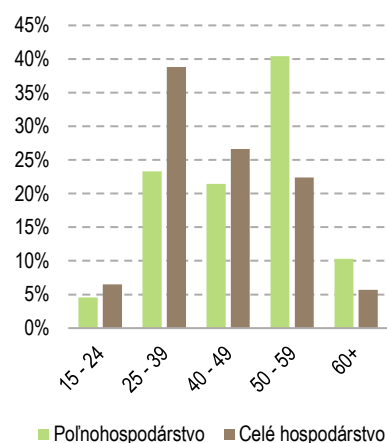
Jedným z hlavných problémov v sektore poľnohospodárstva EÚ-28 a Slovenska je starnutie ľudí, ktorí v ňom pracujú. Slovensko má v poľnohospodárstve nižší podiel zamestnancov do 40 rokov (28 %) ako je priemer EÚ (31 %). Zastúpenie manažérov do 40 rokov na Slovensku (19 %) je väčšie než v EÚ (10,6 %). Zastúpenie zamestnancov a manažérov do 40 rokov v poľnohospodárstve (28 % a 19 % v poradí) výrazne zaostáva za celým hospodárstvom Slovenska (45 % a 43 %).

Graf 1: Podiel zamestnancov do 40 rokov v poľnohospodárstve pre jednotlivé krajiny EÚ (2017)

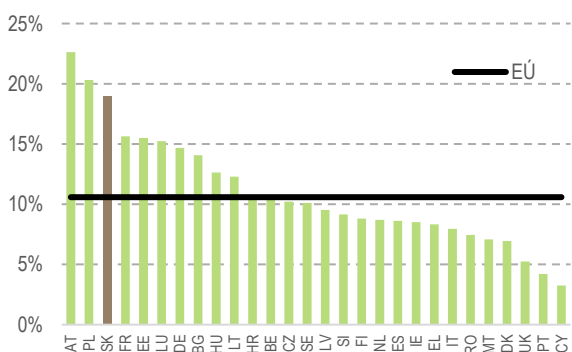
Zdroj: Eurostat, IPP

Graf 2: Porovnanie štruktúry zamestnancov v poľnohospodárstve oproti hospodárstvu SR (2017)

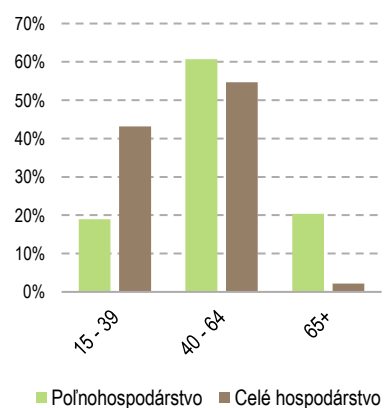
Zdroj: Eurostat, IPP

Graf 3: Podiel manažérov do 40 rokov v poľnohospodárstve pre jednotlivé krajiny EÚ (2016)

Zdroj: Eurostat, IPP

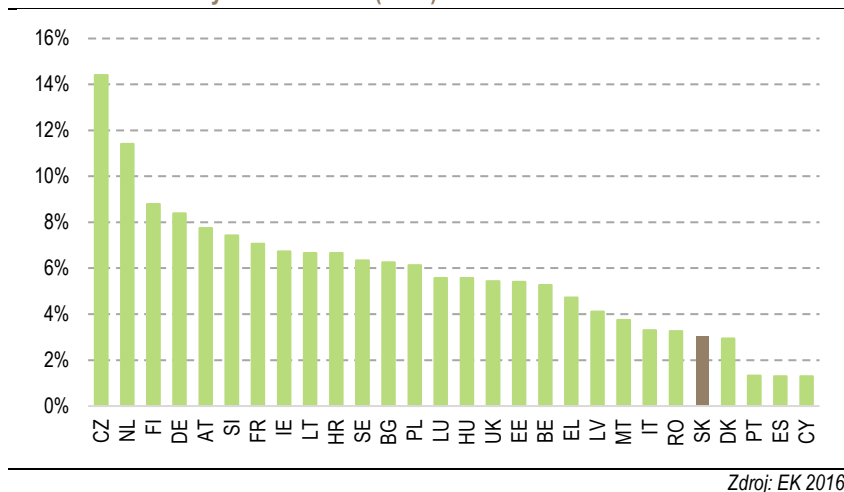
Graf 4: Porovnanie štruktúry manažérov v poľnohospodárstve oproti hospodárstvu SR (2016)

Zdroj: Eurostat, IPP

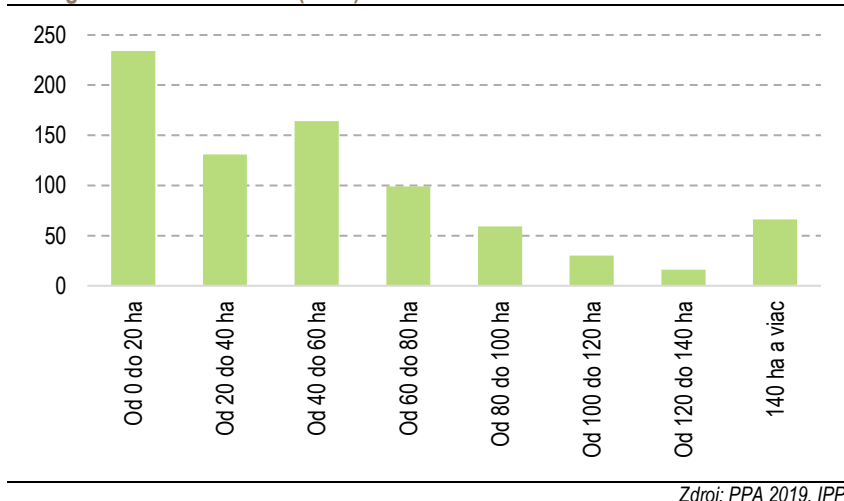
Na Slovensku je podporovaných 798 mladých poľnohospodárov¹, čo je 4,3 % všetkých poberateľov hektárových podpôr v rámci Spoločnej poľnohospodárskej politiky. Mladí poľnohospodári obhospodarujú 34 221 ha pôdy (1,86 % obhospodarovanej pôdy Slovenska) a poberajú 2 % všetkých vyplatených priamych platieb (PPA, 2019). EÚ v rámci podpôr zo Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) špecifikuje mladého poľnohospodára ako fyzickú alebo právnickú osobu, ktorá vykonáva poľnohospodársku výrobu ako sústavnú a samostatnú činnosť pod vlastným menom, na vlastnú zodpovednosť a za účelom dosiahnutia zisku, ktorý je hlavným zdrojom jej príjmu vo veku do 40 rokov.

Graf 5: Podiel mladých poľnohospodárov na celkovej počte žiadateľov o dotácie v členských štátoch EÚ (2016)

Na Slovensku mladí poľnohospodári zväčša riadia malé, novovzniknuté rodinné farmy. Priemerná veľkosť farmy poberajúcej dotácie na Slovensku je 100 ha. Priemerná veľkosť farmy mladého poľnohospodára je 43 ha. Až tretina mladých poľnohospodárov obhospodaruje menej ako 20 ha a približne polovica menej ako 40 ha.

Graf 6: Počet podnikov mladých poľnohospodárov v jednotlivých veľkostných kategóriách na Slovensku (2019)

¹Počet zodpovedá počtu poberateľov hektárovej podpory z I. piliera. Termín mladý poľnohospodár je presne definovaný v nariadení EK. V roku 2016 bol podiel mladých poľnohospodárov na Slovensku 3 %.

Tabuľka 1: Priemerná farma prijímateľa podpôr v porovnaní s priemernou farmou mladého poľnohospodára na Slovensku (2017)

	Priemerný podnik		Priemerný podnik mladého poľnohospodára	
	Množstvo celkovo	Podiel na pôde	Množstvo celkovo	Podiel na pôde
SPOLU (ha)	100,2	38,9		
Obilniny (ha)	42,4	42,3 %	13,1	33,8 %
Trvalo trávnaté porasty (ha)	31,5	31,4 %	15,2	39,2 %
Olejníny (ha)	15,6	15,5 %	5,4	13,9 %
Pôda ležiaca úhorom (ha)	2,5	2,5 %	1,7	4,5 %
Zelenina (ha)	2,7	2,7 %	0,8	2,2 %
Vinohrady (ha)	0,5	0,5 %	0,2	0,5 %
Ovocie (ha)	0,4	0,4 %	0,7	1,8 %
Iné (ha)	4,7	4,7 %	1,6	4,2 %
Ovce a kozy (ks)	33,0	0,33 ks/ha	6,3	0,16 ks/ha
Hovädzí dobytok (ks)	12,1	0,12 ks/ha	1,8	0,05 ks/ha
Dojnice (ks)	6,5	0,07 ks/ha	0,8	0,02 ks/ha

Zdroj: PPA 2017, IPP

Slovenské špecifiká v problematike mladých poľnohospodárov

Extrémna fragmentácia vlastníctva pôdy výrazne brzdí rozvoj mladých poľnohospodárov.

V roku 2017 priemerná poľnohospodárska parcela na Slovensku mala výmeru 0,5 ha, jednu parcelu vlastnilo v priemere až 12 osôb a celkovo existovalo takmer 99 miliónov vlastníckych vzťahov k pôde. Takáto vysoká fragmentácia vlastníctva pôdy má negatívne dopady na trh s pôdou. Kvôli rozdrobenosti vznikajú vysoké transakčné náklady na transfer pôdy prostredníctvom predaja alebo prenájmu od menej efektívnych k efektívnejším poľnohospodárom. Trh s pôdou na Slovensku sa najviac negatívne dotýka mladých poľnohospodárov, ktorí majú najväčšiu potrebu rozširovať veľkosť farmy (Záverčná správa revízie výdavkov MPRV SR, 2019).

Mladí poľnohospodári majú vysoký dopyt po investíciách a zároveň majú nedostatočný prístup k úverom. Mladí poľnohospodári majú na začiatku podnikania zvýšené náklady a ich výnosy sú nižšie. To znižuje v počiatkoch podnikania ich ziskovosť a zároveň znižuje ich prístup k úverom na investície. Investičná podpora má preto zrejmy pozitívny vplyv na produktivitu fariem mladých poľnohospodárov.

Mladí poľnohospodári majú vysoký dopyt po kvalitnom vzdelávaní a poradenstve. Problémom služieb získavania nových informácií a vedomostí je ich nízka kvalita a malá flexibilita. Z dotazníkového prieskumu „Spoločná poľnohospodárska politika na Slovensku“² vyplýva, že tretina poľnohospodárov vníma užitočnosť vzdelávania ako neuspokojivú a iba niečo menej ako pätina ako uspokojivú. Vzdelávacie kurzy by mali byť cielejšie vo väčšej miere na mladých začínajúcich poľnohospodárov a mali by zahŕňať a prezentovať najnovšie trendy a technológie využívajúce sa v tejto oblasti.

Podpora mladých poľnohospodárov 2014-20 v EÚ a na Slovensku

V rámci Spoločnej pôdohospodárskej politiky (SPP) Európska únia podporuje príchod nových mladých podnikateľov do poľnohospodárstva. Podporovaní sú priamo prostredníctvom dodatočných priamych platieb vyplácaných na hektár (I. pilier) a prostredníctvom podpory na začatie podnikania (II. pilier). Nepriamo sú mladí poľnohospodári podporovaní taktiež cez dotované investície do hmotného a nehmotného majetku, prenos znalostí, poradenské služby alebo dotované spoluprácu (ES 1305/2013).

Podpora mladých poľnohospodárov z I. piliera

V programovom období 2014-20 je hektárová platba pre mladých poľnohospodárov poskytovaná farmárom do 40 rokov, ktorí majú nárok na základnú platbu (SAPS) a prvýkrát zakladajú poľnohospodársky podnik, resp. takýto podnik založili počas 5 rokov pred prvým podaním žiadosti o zaradenie do režimu. Členský štát si mohol vybrať hektárovú hranicu poskytovania podpory

² Pilot project: exchange programmes for young farmers: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/evaluation-policy-measures/farmers-and-farming/pilot-project-exchange-programmes-young-farmers_en

z intervalu 25 – 90 ha. Výška platby bola Európskou úniou stanovená ako 25 % priemernej výšky celkových priamych platieb na hektár (pre Slovensko 60 eur) (ES 1307/2013).

Európska únia stanovuje podmienky pre splnenie definície mladého poľnohospodára a zároveň necháva voľnosť ich dodatočného sprísnenia na členských štátoch. Európska únia vyžaduje, aby mladý poľnohospodár mal rozhodovacie právo v podniku, tzn. v prípade právnickej osoby mal právo aspoň na 50 % zisku spoločnosti. Slovenská legislatíva navyše vyžaduje, aby mal mladý poľnohospodár primerané vzdelanie alebo prislúchajúcu prax. Slovensko si pri nastavovaní podpory v rokoch 2013-2014 zvolilo vyplácanie na prvých 28 ha so sadzbou 60 eur/ha (Nariadenie Vlády 342 / 2014 Z.z.). Celkovo bolo na hektárovú podporu mladých farmárov z I. piliera vyplatených 449 tisíc eur v roku 2015 a 907 tisíc eur v roku 2019, čo bolo 0,1 % a 0,2 % z celkového množstva vyplatených priamych platieb. Celková plocha fariem sa takmer zdvojnásobila zo 7,4 tis. ha na 15 tis. Priemerná hektárová dotácia mladého poľnohospodára v roku 2016 bola 264 eur pričom priemerná dotácia poľnohospodárov celkovo je 247 eur. (PPA, 2019).

Slovensko má jednu z najnižších hektárových hraníc na vyplácanie podpory mladým poľnohospodárom. Nižší počet hektárov majú iba dva členské štáty a Wales. Väčšina európskych štátov si zvolila vyplácanie podpory na maximálnu hranicu, teda na prvých 90 ha. V novom programovom období je vzhľadom na upravené podmienky podpory mladých poľnohospodárov relevantné diskutovať o úprave počtu hektárov a hektárovej sadzby.

Tabuľka 2: Podpora mladých poľnohospodárov v programovom období 2014-20

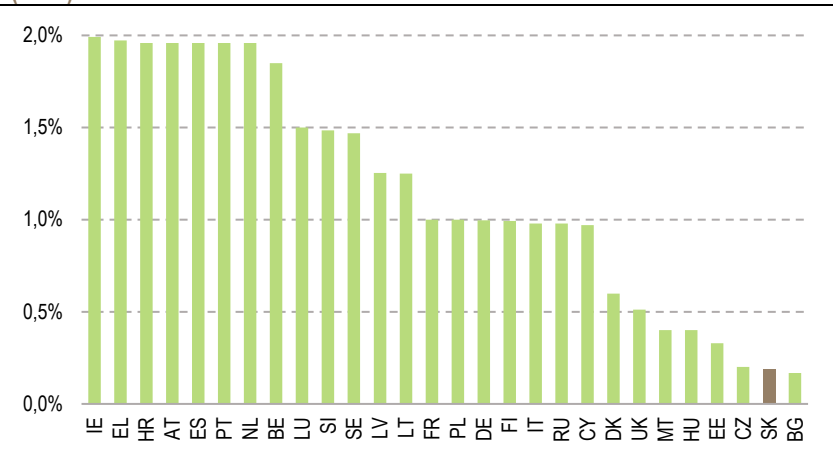
Členský štát	Platba na hektár	Hektárová hranica	Členský štát	Platba na hektár	Hektárová hranica	
AT	76	40	IT	87	90	
BE	89	90	LT	46	90	
	VLG		LV	42	90	
	WAL		MT	19	90	
BG	26	30	NL	99	90	
CY	91	90	PL	54	50	
CZ	33	90	PT	27	90	
DE	44	90	RO	23	60	
DK	79	90	SE	59	90	
EE	20	39	SI	62	90	
EL	81	25	SK	60	28	
ES	36	90		ENG	42	90
FI	26	90		NIR	61	90
FR	68	34	UK	SCT	30	90
HR	45	25		WLS	20	25
HU	68	90				
IE	69	50				

Pozn.: Okrem Luxemburska

Zdroj: EK 2016

Slovensko vyčlenilo z obálky priamych platieb pre platbu mladým poľnohospodárom jeden z najnižších podielov v EÚ. Nízke percento vyčlenených peňazí je spôsobené aj jednou z najnižších hektárových úrovní v EÚ.

Graf 7: Podiel vyhradených peňazí pre hektárovú platbu mladým poľnohospodárom na celkových priamych platbách v členských štátoch EÚ (2018)

Zdroj: Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2018/891, 2018

Podpora mladých poľnohospodárov z II. piliera

Druhou formou podpory mladého poľnohospodára sú projektové dotácie z PRV smerujúce priamo mladým poľnohospodárom alebo nepriamo cez projekty, ktorých konečným beneficiantom sú aj mladí poľnohospodári. Hlavný pilier pomoci tvorí podopatrenie 6.1 – Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov. Mladý poľnohospodár, ktorý už podniká sa môže zapojiť do projektov v rámci opatrenia 4 - Investície do hmotného majetku. Tieto projekty nie sú špecificky zamerané pre mladých poľnohospodárov. Vo výzvach sú v niektorých prípadoch bodovo alebo finančne zvýhodnení. Vzdelávanie a poradenstvo aj pre mladých poľnohospodárov je podporené cez opatrenie 1 - Prenos znalostí a informačné akcie a opatrenie 2 - Poradenské služby, služby pomoci pri riadení poľnohospodárskych podnikov a výpomoci pre poľnohospodárske podniky. V týchto prípadoch dotácie nezískavajú priamo mladí poľnohospodári, ale aktivity projektov sú zamerané aj na ich potreby.

Slovensko si pri nastavovaní podpory na začatie podnikania pre mladého poľnohospodára v rokoch 2013-14 stanovilo maximálnu výšku 50 000 eur. V rámci podopatrenia 6.1 „Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov“ bola v programovom období 2014-20 vyhlásená 1 výzva v roku 2015 s alokáciou 25 mil. eur. Podaných bolo 2 029³ žiadostí. Ku koncu roku 2019 bolo 486 projektov v realizácii. Ďalších 108 žiadateľov, ktorí získali podporu, realizáciu projektu predčasne ukončilo (PPA, 2019). Priemerná plánovaná veľkosť podniku v žiadostiach bola 18,8 ha. Podľa zaradenia podnikateľského plánu zo schválených žiadostí sa najviac mladí poľnohospodári zameriavali na chov hovädzieho dobytku, včely a inú živočíšnu výrobu. Dôvodom bolo aj bodové zvýhodňovanie živočíšnej výroby v žiadostiach. Až v 88 prípadoch išlo o zaradenie včiel do podnikateľského plánu a to vďaka ich nenáročnej starostlivosti a nízkej počiatkovej investícii (PPA, 2018).

Tabuľka 3: Zaradenie podnikateľského plánu schválených žiadostí

Zaradenie podnikateľského plánu	Počet schválených projektov
Hovädzí dobytok	217
Včely	88
Ovce a kozy	47
Ošípané	39
Hydina	34
Zelenina	22
Ovocie	16
Kone	15
Iné	8

Zdroj: PPA 2018

Podpora projektov zameraných na vzdelávanie a poradenstvo bola začatá neskoro, čo spôsobilo problémy časti mladých poľnohospodárov podporených z podopatrenia 6.1. Časť mladých poľnohospodárov deklarovala v projekte, že si chýbajúce odborné vzdelanie doplní akreditovaným vzdelávacím kurzom do 24 mesiacov od podpisu zmluvy. Prvá výzva zameraná na vzdelávanie a poradenstvo bola vyhlásená v apríli 2018 a prvé projekty zazmluvnené v apríli 2019. Aktivity smerujúce k podpore mladých poľnohospodárov boli súčasťou 4 výziev.

Schéma prioritizovania mladých poľnohospodárov pri žiadosti o nájom pozemkov od Slovenského pozemkového fondu (SPF), ktorá má riešiť problém s nedostupnosťou pozemkov na ich kúpu alebo prenájom, nedokáže naplniť požiadavky mladých farmárov. Schéma⁴ je určená len pre mladých farmárov, ktorý získali podporu na začatie podnikania pre mladého poľnohospodára z PRV. K 1. 12. 2019 žiadalo o prenájom pozemkov 56 mladých poľnohospodárov, 12 žiadostí bolo vybavených. Problémom je najmä nedostatok voľných pozemkov na prenájom. SPF pri prenájme pozemkov musí čakať na ukončenie platnosti nájomných zmlúv v danom katastri, ktoré môžu byť následne prenajaté prioritne mladému farmárovi. Príležitosťou môžu byť pozemkové úpravy, pri ktorých zanikajú nájomné zmluvy. Pozemkové úpravy zároveň umožnia pôdu získať priamo na trhu.

Návrh Európskej komisie
z 1. 6. 2018

Podľa návrhu Európskej komisie z 1. 6. 2018 budú mať členské štáty povinnosť v programovom období 2021-27 vyčleniť na podporu mladým poľnohospodárom minimálne 2 % obálky priamych platieb, čo pre Slovensko predstavuje 55,6 mil. eur. Táto podpora bude v podobe dodatočnej platby k základnej podpore príjmu alebo v podobe grantov na začatie podnikania a usadenie sa. V prípade potreby sa krajiny môžu rozhodnúť vyčleniť pre mladých poľnohospodárov vyššiu sumu (EK, 2018)⁵.

Maximálna suma pomoci na začatie podnikania a usadenie sa pre mladých poľnohospodárov sa zvýši na 100 000 eur.

Členské štáty budú môcť tiež podporiť investície vrátane investície do pracovného kapitálu pre mladých poľnohospodárov prostredníctvom tzv. finančných nástrojov. Cieľom je riešiť finančnú medzeru, keď životaschopné farmy nie sú schopné získať úvery z dôvodu vyšších investícií a nižšej návratnosti v počiatočnej fáze (EK, 2018). Tieto finančné nástroje budú môcť byť použité dokonca aj na nákup, alebo obstaranie pôdy. Finančná medzera bola odhadnutá na Slovensku v intervale od 139,8 do 315,9 mil. eur ročne. Mladí poľnohospodári tvoria 40 % tejto medzery, čo predstavuje 17-77 mil. eur ročne (EIB-FI compass, 2019)⁶.

Dopady nastavení
hektárovej priamej platby

Vzhľadom na povinné navýšenie balíka peňazí vyčlenených na podporu mladého poľnohospodára v programovom období 2021-27 na 2 % obálky priamych platieb sa otvára možnosť diskusie o úprave nastavenia podpôr. Nariadenia EK ukladá Slovensku povinnosť vyčleniť 55,6 mil. eur na podporu mladým poľnohospodárom počas celého programového obdobia.

Pri nastavení hektárovej hranice podľa vzoru väčšiny členských štátov (z programového obdobia 2014-20) na 90 ha a zachovaní hektárovej sadzby 60 eur, by v novom programovom období bolo potrebné alokovať 1,5 mil. eur ročne (10,5 mil. eur počas celého programového obdobia⁷). Zvyšných 45,1 mil. eur by muselo byť vyčlenených na podporu mladých poľnohospodárov z II. piliera. To

³ Počet podaných žiadostí predstavuje teoretický potenciál vzniku nových podnikov vedených mladými poľnohospodármi. Z celkového počtu až 546 žiadostí bolo vylúčených pre ich nekompletnosť, prípadne pre nesplnenie požiadaviek výzvy. 1071 žiadostí bolo odmietnutých z dôvodu nedostatku financií.

⁴ Schéma sa riadi zákonom č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov; zákonom č. 504/2003 Z. z. o nájme poľnohospodárskych pozemkov, poľnohospodárskeho podniku a lesných pozemkov a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov; nariadením vlády SR č. 238/2010 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti o podmienkach prenajímania, predaja, zámeny a nadobúdania nehnuteľností Slovenským pozemkovým fondom v znení neskorších predpisov.

⁵ Návrh nariadenia EK COM/2018/392

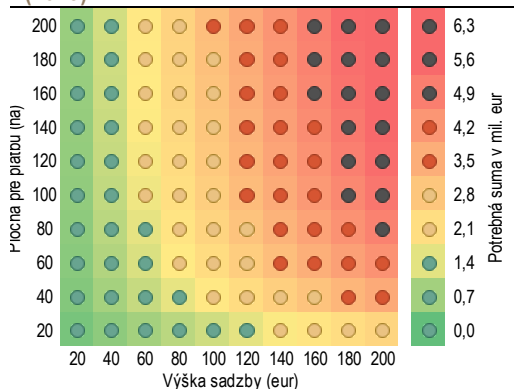
⁶ Nepublikovaný materiál, správa pre EIB, súkromná komunikácia s autormi

⁷ Pri zachovaní štruktúry mladých poľnohospodárov z roku 2019.

v prípade podpory na začatie podnikania a usadenie sa vo výške 100 000 eur by znamenalo podporenie minimálne 451 podnikov.

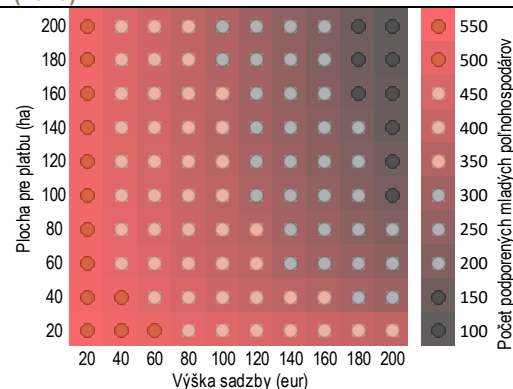
V prípade nastavenia podpory na prvých 100 hektároch so sadzbou 100 eur by bolo potrebné alokovať 2,5 mil. eur ročne (18 mil. eur počas celého programového obdobia). Z II. piliera by Slovensko malo v tomto prípade povinnosť prerozdeliť počas siedmich rokov 37,6 mil. eur. To znamená, že v tomto prípade by bolo podporených minimálne 376 začínajúcich podnikov.

Graf 8: Potrebná ročná alokácia na hektárovú podporu mladých poľnohospodárov v závislosti od zvolenej sadzby a plochy (2019)

Zdroj: PPA 2019, IPP

Graf 9: Počet podporených mladých poľnohospodárov prostredníctvom PRV v závislosti od nastavenia hektárovej podpory (2019)

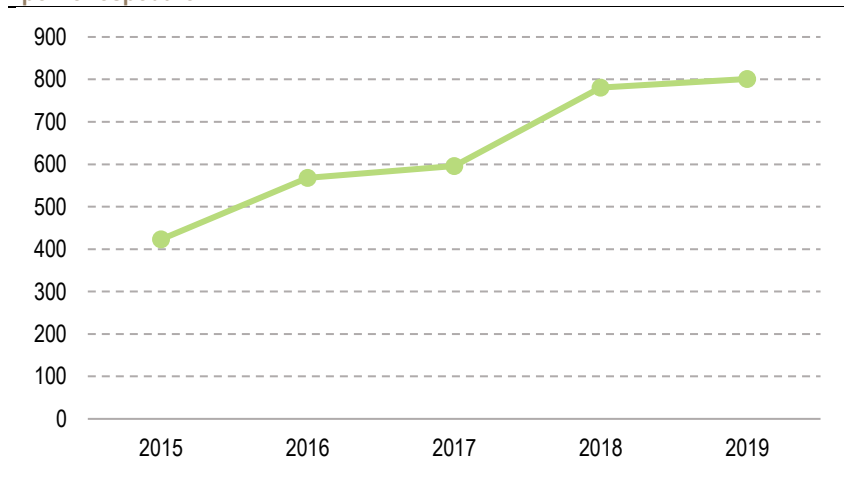

Zdroj: PPA 2019, IPP

V nasledujúcom programovom období očakávame navýšenie financií pre mladých poľnohospodárov na viac ako dvojnásobok. V súčasnom programovom období očakávame prerozdelenie 4,4 mil. eur v rámci hektárovej podpory mladým poľnohospodárom. Z II. piliera bolo zatiaľ prerozdelených 24,3 mil. eur. V novom programovom období to podľa nariadenia EK bude musieť byť minimálne 55,6 mil. eur.

Medzi rokmi 2015 až 2019 sme zaznamenali nárast počtu mladých poľnohospodárov v schéme priamych platieb (I. piliera) o 378, čo činí nárast o 89 %. Tento nárast bol ovplyvnený aj zverejnením výzvy na začatie podnikania v roku 2016. Pri zintenzívnení podpory tejto skupine poľnohospodárov v novom programovom období sa dá očakávať pokračovanie mierneho nárastu. Pri nastavovaní politik zameraných na mladých poľnohospodárov preto bude treba počítat' aj s touto zmenou.

Graf 10: Vývoj počtu poberateľov hektárovej podpory pre mladých poľnohospodárov

Zdroj: PPA 2019, IPP

Hektárová platba pre mladých poľnohospodárov je zameraná prostredníctvom stabilizovania príjmu na udržanie mladých ľudí vo vedení vlastných podnikov. Problémom je, že táto podpora nie je dostatočne mierená a môže zahŕňať aj poľnohospodárov, ktorí v skutočnosti podnik neriadia. Slovensko má v súčasnom programovom období **jednu z najnižších hektárových hraníc** na vyplácanie tejto podpory.

Podpora z PRV na začatie podnikania pre mladých poľnohospodárov má pomôcť poľnohospodárom so založením podniku a prilákať ich tak do sektora poľnohospodárstva. Mladí poľnohospodári veľakrát nie sú bonitní pre súkromný sektor a tak majú veľmi sťažený prístup k úverom. Podpora je viazaná na záväzok produkcie komodít s vyššou pridanou hodnotou. Tým je zameraná na príchod podnikov s vyššou hrubou pridanou hodnotou na hektár. Maximálna dotácia na podporu začatia podnikania bola na národnej úrovni znížená zo 70 tisíc eur na **50 tisíc eur na farmu**. Výzvy mali nízku frekvenciu a boli zverejňované veľmi nepravidelne. Do konca januára 2020 bola vyhlásená a vyhodnotená len jedna výzva. Tak, ako to platí pre väčšinu výziev z PRV, ani tu nebol dopredu (na začiatku programového obdobia) zverejnený harmonogram. Zároveň táto výzva nebola zosúladená s ostatnými súvisiacimi výzvami z PRV na podporu vzdelávania a so sprístupnením pôdy poľnohospodárom prostredníctvom SPF. Pri podpore mladých poľnohospodárov, kde je jedno z rozhodujúcich kritérií vek, je poznanie harmonogramu a pravidelnosť výziev dôležitý prvok plánovania začiatku podnikania.

Na Slovensku prevládajú veľké poľnohospodárske družstvá, ktoré obhospodarujú značnú časť pôdy. Toto v spojitosti s vysokou rozdrobenosťou spôsobuje veľké **problémy v oblasti prístupu k pôde**. Mladí poľnohospodári majú tiež **veľký záujem o vzdelávanie a poradenstvo**, to však častokrát **nesplňa kvalitatívne parametre**. V programovom období 2021-27 podľa návrhu Európskej komisie očakávame viac ako **dvojnásobný nárast objemu financií** vyčlenených na podporu mladých poľnohospodárov. Preto IPP v novom programovom období odporúča:

- zvýšiť hektárovú hranicu na vyplácanie podpory na 100 ha⁸,
- navýšiť maximálnu sumu na podporu k začatiu podnikania pre mladých poľnohospodárov na 100 000 eur,
- znížiť rozdrobenosť pôdy pozemkovými úpravami a predchádzať jej opätovnému drobeniu úpravou dedičského zákona,
- zanalyzovať možnosti vzniku nových schém zameraných na sprístupnenie pôdy pre mladých farmárov a vyhodnocovať účinnosť takýchto schém,
- podporiť investície mladých poľnohospodárov v rámci PRV prostredníctvom jednotného bodového zvýhodnenia a formou nastavenia vhodných typov výziev a veľkosti projektov,
- stanoviť harmonogram výziev už na začiatku programového obdobia s rozložením výziev počas celého obdobia a zabezpečením nadväznosti súvisiacich výziev v rámci projektových opatrení v PRV,
- zvýšiť kvalitu poradenského a vzdelávacieho systému,
- prostredníctvom finančných nástrojov uľahčiť prístup mladých poľnohospodárov k úverom, vrátane úverov na nákup pôdy.

Materiál prezentuje názory autorov a Inštitútu pôdohospodárskej politiky, ktoré nemusia nutne odzrkadľovať oficiálne názory Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Cieľom publikovania komentárov Inštitútu pôdohospodárskej politiky (IPP) je podnecovať a zlepšovať odbornú a verejnú diskusiu na aktuálne témy v poľnohospodárstve. Citácie textu by sa preto mali odkazovať na IPP (a nie MPRV SR), ako autora týchto názorov.

⁸ V prípade, že to nariadenie EK umožní. Momentálne nie je oficiálne zverejnené žiadne obmedzenie.